

ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО

ТЕМА № 1

ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НАУКА.
СУЧАСНА СИСТЕМА КРАЇН СВІТУ

Лекція № 1

План:

- 1.Предмет та основні завдання туристичного країнознавства.
- 2.Географічне положення та кордони країни.

1. Предмет та основні завдання туристичного країнознавства

КРАЇНОЗНАВСТВО - синтетична географічна наукова дисципліна, яка вміщує багато напрямків пізнання країн світу, синтезує та узагальнює різноманітні дані про політичну, економічну, соціальну, культурологічну сферу життєдіяльності суспільства, світу в цілому, окремих регіонів, держав та країн (проф. В.Ф. Семенов).

ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО –

вивчає географію розміщення міжнародних туристичних ресурсів, центрів туризму; соціально-економічні умови; природні, культурні ресурси країн і регіонів світу; міжнародні здобутки щодо вирішення геополітичних, етно-релігійних, соціально-економічних та інших питань, які є предметом як загального так і туристичного країнознавства (проф. Стеценко С.В.).

ГЕОГРАФІЧНЕ ТУРИЗМОЗНАВСТВО

КРАЇН СВІТУ - навчальна та наукова дисципліна, яка спрямована на комплексне вивчення країн і регіонів світу, дослідження, систематизацію і узагальнення досвіду про їхню природу, населення, внутрішні просторові відмінності, особливості розвитку туризму, наявність його об'єктів у країні, чи регіоні.

Об'єкт вивчення туристичного країнознавства (ТК)

- це країни як основні одиниці сучасної соціально-політичної організації світу, а також регіони країн, стан, ресурси та рівень розвитку туризму в країнах та регіонах світу.

Предмет вивчення туристичного країнознавства (ТК)

- різноманітна інформація про сучасні процеси у світі та про конкретні країни (регіони), їхні туристичні ресурси та туристичну привабливість.

Наукова мета туристичного країнознавства (ТК)

ознайомлення з економічною, соціальною, екологічною, політичною ситуацією в країнах світу, їхньою глобальною трансформацією, формуванням нового типу цивілізації третього тисячоліття, туристичною привабливістю країн та регіонів світу.

Зв'язок ТК з іншими науками

Наукові і апробаційні завдання ТК

- вміння оцінювати геополітичну та геоекономічну ситуацію у світі та окремих регіонах;
- вивчення основних параметрів країн світу, їхньої соціально- економічної типології;
- володіння інформацією про цивілізаційні тенденції сучасного світу;
- вивчення країн у контексті їхнього соціально- економічного розвитку, у тому числі об'єктів туризму;
- ознайомлення із природною, історичною та культурною спадщиною країн світу; о уміння аналізувати країни в контексті їхньої туристичної привабливості.

2. Географічне положення та кордони країни

Ранжування територій в системі територіального поділу туризму:

- Континент.
- Частина світу.
- Регіон.
- Країна.
- Провінція.
- Муніципалітет.
- Місто.
- Селище (громада).
- Хутір (окреме господарство).

Географічне положення

Це територіальне відношення до інших географічних об'єктів в контексті фізико-географічного, економіко-географічного, соціального, політичного та екологічного положення.

Фізико-географічне положення

це відносини: у географічній системі координат; у реальному фізико-географічному просторі з його тепловими поясами, природними зонами, суходолом і морем, у формах рельєфу, висотою над рівнем моря, відстанню до морів і океану тощо.

Економіко-географічне положення

це відношення до економічно значимих об'єктів. За М.М. Баранським, економіко-географічне положення – це відношення якого-небудь місця, району чи міста до даностей, що лежать поза ним, які мають для нього те чи інше економічне значення. З економічної точки зору важливим є сусідство з розвинутими країнами і їхніми союзами.

Соціальне положення

відношення до соціально значимих об'єктів, наприклад, до центрів рекреації й туризму, медичних центрів, місць розваги й відпочинку, торговельних центрів.

Політичне положення

відношення до політичних даностей, тобто, чи межує країна із країнами, які належать до політичних, або військових блоків, до країн, які мають ті чи інші світоглядні вподобання, певне місце й певний авторитет на світовій арені. Важливим є те, в якому військовому, політичному, господарському, екологічному й культурологічному оточенні знаходиться країна, тому що саме ці обставини найбільшою мірою визначають такий синтетичний показник, як політико-географічне положення держави.

Екологічне положення

відношення до екологічно значимих об'єктів як у позитивному, так і негативному значенні, зокрема, до країн і регіонів, що мають великий вплив на екологічну ситуацію у світі або на континенті.

Географічне положення може бути:

- **ЦЕНТРАЛЬНИМ.**
- **ПЕРЕФЕРІЙНИМ.**

Центральне положення є менш вигідним ніж периферійне.

Периферійні країни:

- країни на судохідних ріках,
- на узбережжі незамерзаючих морів,
- островні країни (**Шрі-Ланка, Ісландія, Кіпр**),
- півострівні (**Данія, Італія, Південна Корея, Турція**),
- транзитні морські: **Єгипет, Алжир, Румунія, Болгарія**,
- двох морів різних басейнів: **Франція, США, Канада, Мексика, РФ.**

Сусідське положення

геопросторове відношення з державами, що межують із визначеною країною.

Географічне сусідство поділяється на : першого і другого порядку.

Перший порядок – безпосередні сусіди по лінії дотику кордону.

Другий порядок – сусіди країн-сусідів.

Чим більше країн-сусідів, тим вигідніше географічне положення.

Існує поняття: ізолюваного, дисперсного (розсіяного), зонального та азонального географічного розміщення країн.

ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН

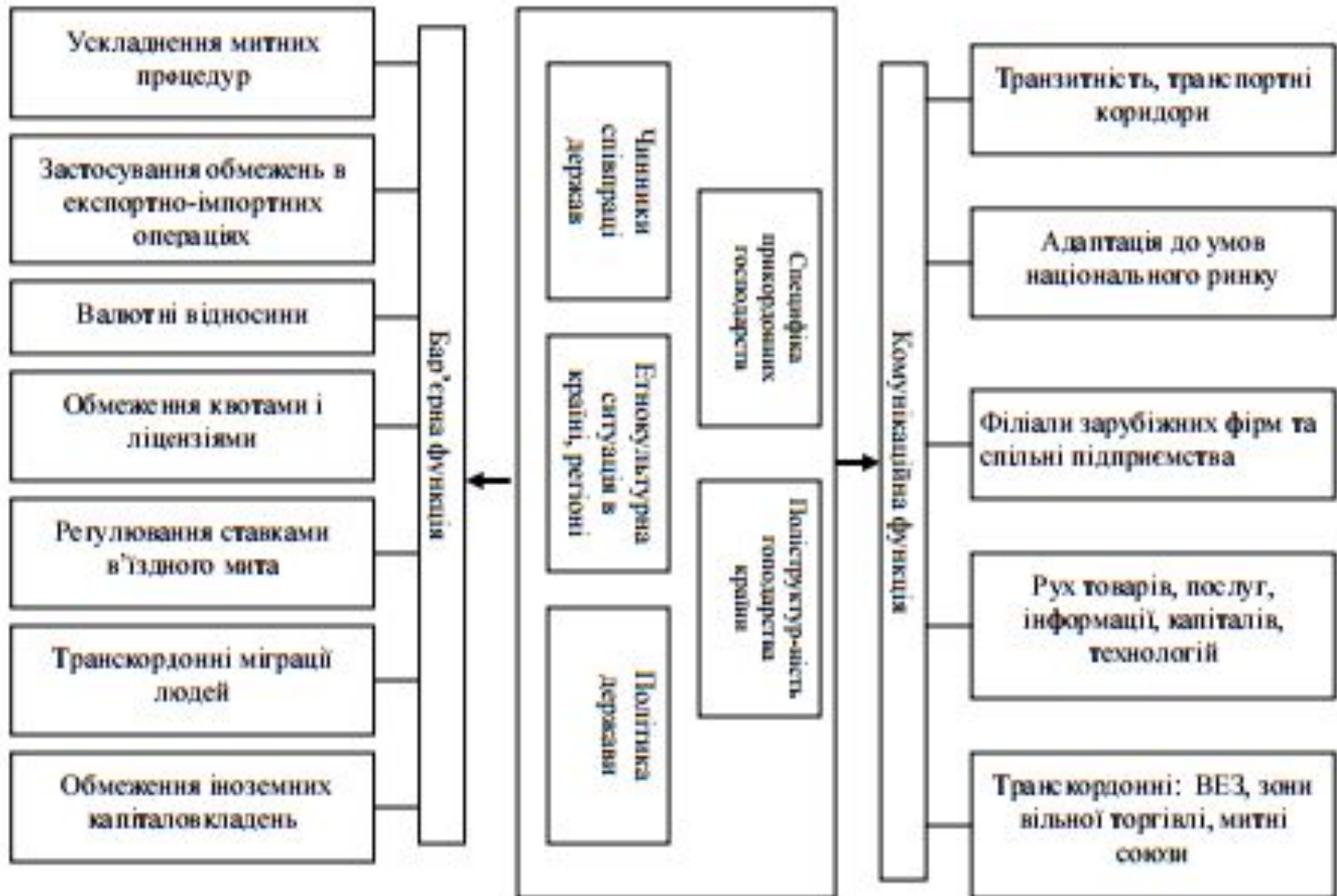
*Географічний кордон – є місце
Зміни географічних явищ
(В.П. Семенов-Тян-Шанський).*

Державний кордон – офіційно визначена лінія на поверхні Землі, що територіально охоплює суходіл, водний та повітряний простір. Установлення, визнання та договірне закріплення державних кордонів є процесом, який неодмінно присутній у міжнародній практиці.

Етапи формування державного кордону країни

- 1) **делімітація** – договірне визначення напрямку й особливостей його проходження з розробкою відповідної карти;
- 2) **демаркація** – установлення кордону на місцевості: *прикордонні стовпи* - на суходолі, *буї-бакени* – на акваторіях.
- 3) **облаштування** - митне, охоронне, прикордонне забезпечення роботи прикордонної служби.

Функції державного кордону

Класифікація державних кордонів

1. Територіальні (суходільні).
2. Акваторіальні (річкові, озерні, морські, океанічні).
3. Аеротеріальні (за проф А. Алаєвим) – обмеження повітряного простору за висковою лінією.
4. Літоріальні – обмеження частини підземного простору, зменої товщі.

Геометричний вид кордонів

1. Природно-географічний (ріки, вододіли, хребти, узбережжя).
2. Астрономічний (паралелі та меридіани).
3. Змішаний тип.

Генезис державних кордонів

1. Постоколоніальний.
2. Договірний.
3. Нав'язаний (Мексика).
4. Суперечливі.
5. Гіпотетичний (проф. М. Фурше).

Типи кордонів за природними основами

ПІВДЕННА АМЕРИКА

ПОХОДЖЕННЯ КОРДОНІВ ТА ЧАСТКА ТИПІВ В ЇХ ПРОТЯЖНОСТІ

Колоніальні (26,8%), в т.ч.:

- адміністративні (10%)
- між колоніальними імперіями (16,8%)

Післявоєнні : (26%), в т.ч.:

- не викликає дискусії
- суперечливі

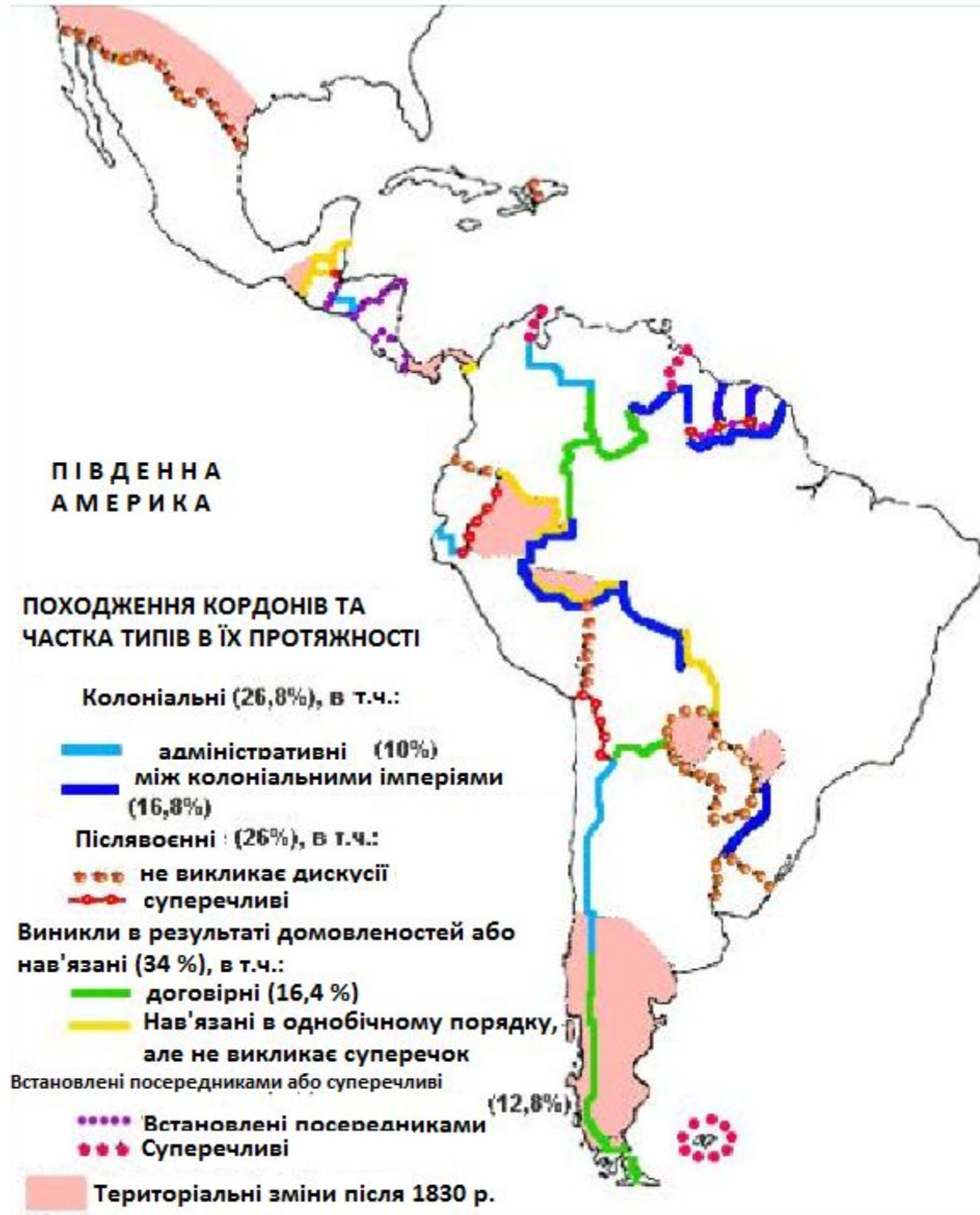
Виникли в результаті домовленостей або
нав'язані (34 %), в т.ч.:

- договірні (16,4 %)
- Нав'язані в односторонньому порядку,
але не викликає суперечок

Встановлені посередниками або суперечливі

- Встановлені посередниками
- Суперечливі

Територіальні зміни після 1830 р.

Берегова лінія

Внутрішні води

Територіальні води

Поїлегла зона

Виключна економічна зона

Окраїна материка

Аі

В

200 миль

12 миль

24 миль

200 миль

Шельф

Материкове ложе

Континентальний шельф морское дно и недра — 200 морских миль

(не більше 350 миль від територіальних вод або не більше 100 миль від ізобати 2500 м.)

МОРСЬКІ КОРДОНИ І ЗОНИ

Територіальні води — встановлюються від значення максимального відпливу в бік моря на 12 миль = 24 км.

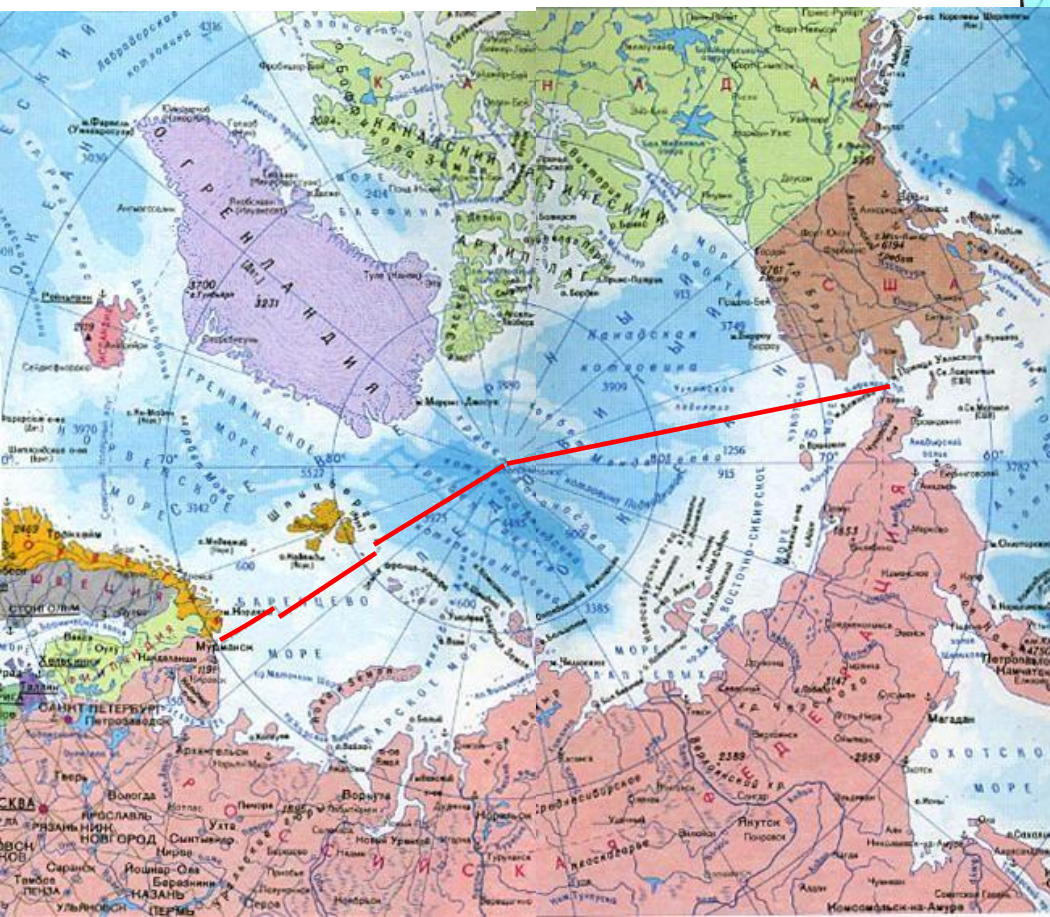
Прилегла зона — встановлюються від значення максимального відпливу в бік моря на 24 милі = 48 км.

Виключна економічна зона — встановлюються від значення максимального відпливу в бік моря на 200 миль = 400 км.

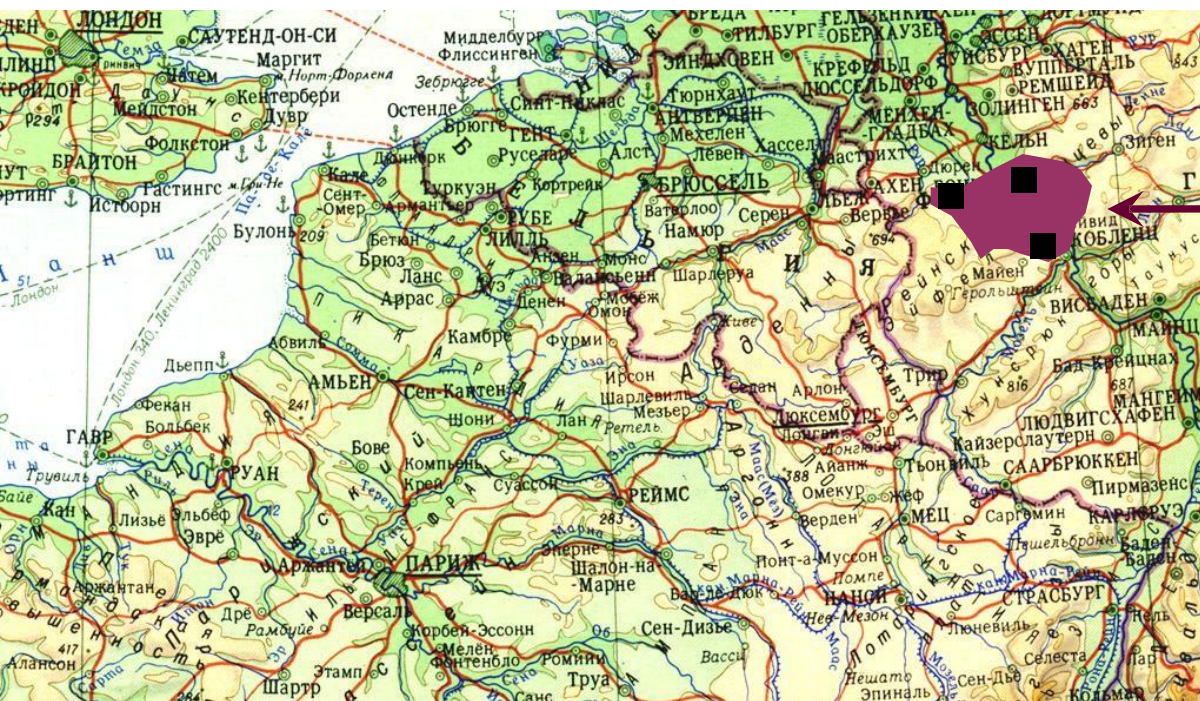
Відкрите море

Це мое всіх націй, властива в ньому
однакова свобода транспортна,
комунікаційна, господарської діяльності,
наукових вишукувань, де держави не
мають жодного суверенітету.

АРКТИКА: кордон російських полярних володінь

Саарський літоріальний конфлікт 20-30-і рр. XX ст.

Саарський вугільний
басейн

ФРАНЦІЯ

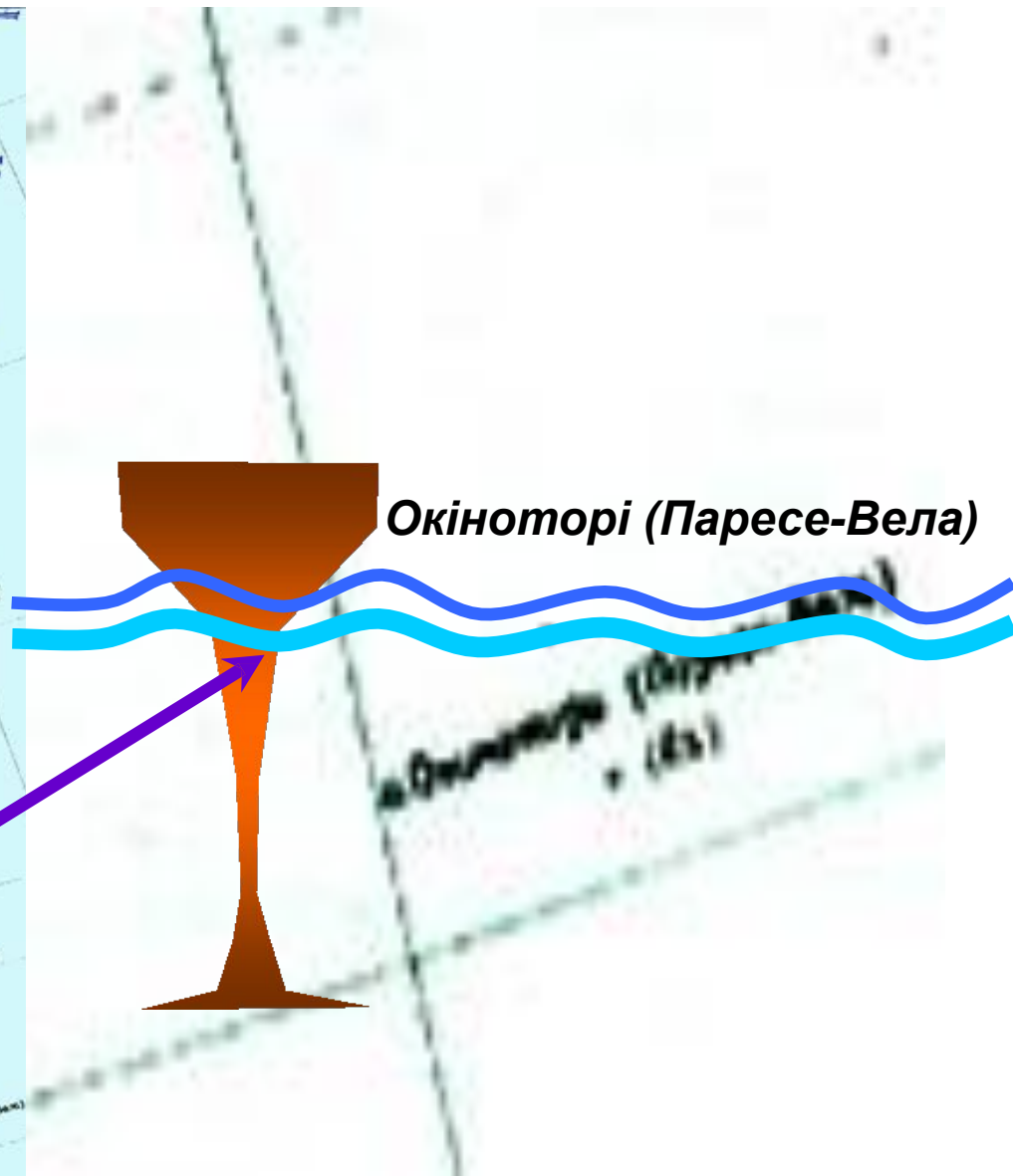
НІМЕЧЧИНА

Вугільні пласти

Окінаторський прецедент

о. Окіноторі
(Паресе-Вела)

Окіноторі (Паресе-Вела)

Державні кордони визначають

1. Компактність державної території.
2. Географічний (геометричний центр) територій та дисцентриситет.
3. Площу території та протяжність.
4. Крайні точки території/акваторії.
5. Інші топологічні характеристики території (анклави, ексклави тощо).

Розрахунок компактності території держави

$$K = L / S * 100$$

K – коефіцієнт компактності

L – довжина всіх кордонів (морських та суходільних)

S – площа території країни

Коефіцієнт компактності

Компактність визначає рівень ефективності територіальної організації держави

- Менше 0,25 – низька компактність.
- Від 0,25 до 0,5 – середня компактність.
- Від 0,5 до 0,75 – висока компактність.
- Від 0,75 до 1 – дуже висока компактність.

Топологічні характеристики країни

- Форма.
- Конфігурація.
- Компактність.
- Зв'язність.
- Центральність території.

Форми державної території

- Витягнута.
- Уздовжена.
- Стиснута.
- Колоподібна.

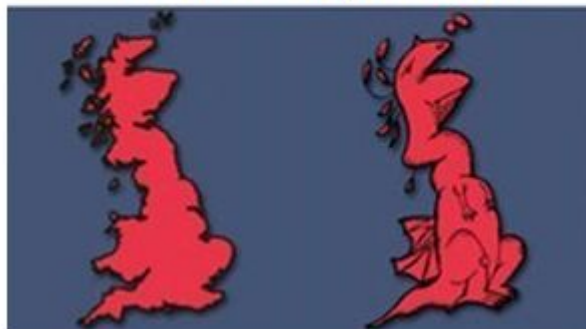
Франція

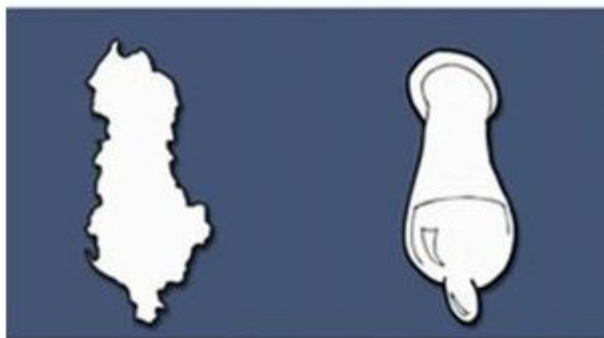
Німеччина

Велика Британія

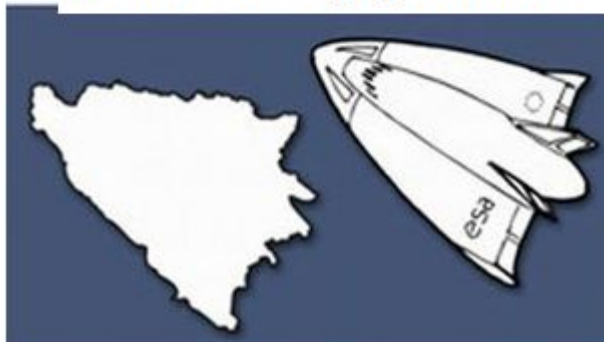
Албанія

Бельгія

Боснія та Герцеговина

Болгарія

Хорватія

Кіпр

Македонія

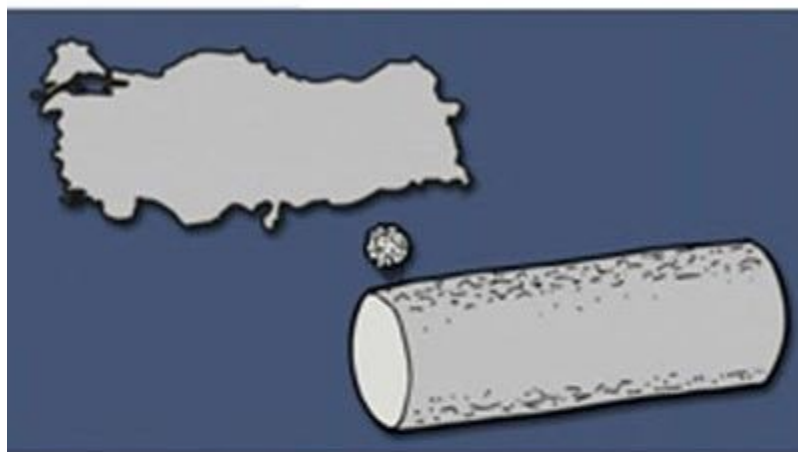
Греція

Угорщина

Туреччина

Україна

Італія

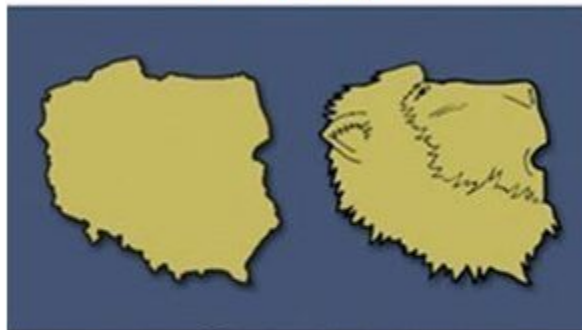
Нідерланди

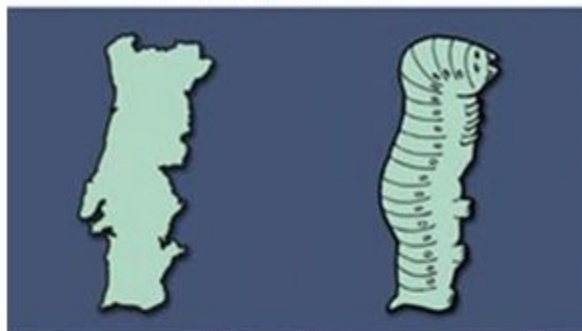
Норвегія

Польща

Португалія

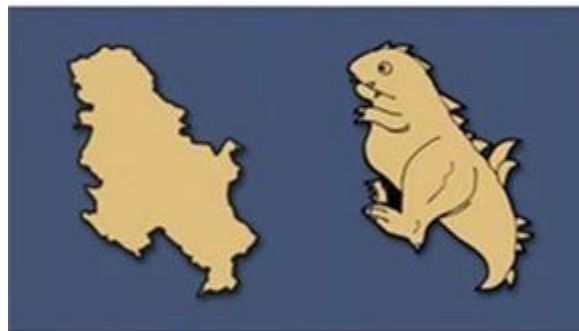
Румунія

Росія

Сербія

Іспанія

